

Csillagmorzsák

Találkozásaim a Vénusszal

Az esti szürkületben, a párás délnyugati látóhatár fölött estéről estére feltűnik égboltunk legszebb ékessége, a Vénusz. Most még alacsonyan jár, vannak olyan esték, amikor nem könnyű rábukkanni, de biztató, hogy láthatósága decembertől rohamosan javul, januári dichotómiáját pedig már jóval kedvezőbb körülmények között figyelhetjük meg. Azt a néhány napos időszakot pedig, amikor a ragyogó bolygókorong leheletnyi sarlóvá olvad, szinte páholyból nézhetjük végig a jövő év tavaszán.

Nem vagyok valami híres bolygómegfigyelő, de mégis egy sor Vénusz-észlelésemre, vagy ami ennél több is, kevesebb is: „Vénusz-élményemre” meglepően élesen emlékszem vissza.

1973 novemberében. Napról napra nyomon követem a bolygó fázisváltozását, mégpedig a nappali égen. Jóval napnyugta előtt minden nehézség nélkül találok meg az Esthajnalcsillagot, de nem is tehetnék mást, hiszen arról az erkélyről, ahonnan az eget figyelem, csak deledése idején láthatom. A használt „műszer” 50/250-es refraktor, melynek objektívje *egytagú*, de ennek ellenére a nappali égen mégis elfogadható képet ad a bolygóról. Jó, ne szépítsük a dolgot, mindenesetre a fázisváltozást nyomon tudtam követni. Egytagú lencse? Igen, egytagú! A tizenöt éves diákok ugyanis akkoriban sem apokromáttal kezdték az éggel való ismerkedést... Nem is az a fontos, hogy hány lencsetagja volt annak az objektívnek, hanem az, hogy a távcsövet *használtam*.

1976 decembere. Száraz, téli hidegben állunk Keszthelyi Sanyival (alias Öreg

Bajnok) a Felszabadulás téren, a 7-es busz megállójában. A mélykék égen hirtelen beugrik a fénylő pont, nézd csak, ott a Vénusz! — mutogatom barátomnak, hogy merre kell keresnie. Ne mutogass — mormogja a bajsza alatt —, még hülyének néznek az emberek. Azután felmegyünk az Urániába, elkérjük a Heyde kulcsát Kulin Gyurka bácsitól, aki természetesen a két ünnep között is a műhelyben dolgozik, és alaposan megnezzük ezt a csodálatos bolygót. A kupolát persze finoman, szinte lábujjhegyen forgatjuk, nehogy megneszelje Basi (Nagy bácsi, a gondnok) és felesleges izgalmakat okozunk szegénynek. (De szép idők voltak! Ma aligha adnák oda a kupola kulcsát.)

1981 novemberében. Az esti szürkületben ismét a Vénusz a célpont: bolygósorozatunk 17-én elfedi a Nunkit, a σ Sagittariit. A Szabadság-hegyi 30 cm-es refraktorról figyelem, amint a bolygó lassanként megközelíti a ragyogó csillagot. Elkezdődik a fedés, a vastag légkör lassanként elnyeli a Nunki fényét. Szegény Nunki, vagy tíz másodpercig küszködik, azután feladja. Hanem addig! A csillagfény hol gyengül, hol felerősödik, ahogy azt a Vénusz légköre parancsolja. Csodálatos. Feledhetetlen. Tényleg az, most is beleborzongok.

1994 novemberében. Azt hittem, soha nem jutok el ide, a Baktérítőnél is mélyebbre, álmaim országába, Brazíliába. Észlelőhelyem Fazenda Ciclon, valahol Santa Catarina és Rio Grande do Sul határán, nagyjából 1000 méteres magasságban, egy csodálatosan derült éjszaka után. Az égen éppen egy teljes napfogyatkozás előkészületei folynak. Mielőtt kivirágozna a napkorona, sok-sok perccel a totalitás előtt felragyog egy csillag a Naptól néhány foknyira. A Vénusz az, majdnem pontosan alsó együttállásban a Nappal. Nézegetem az Esthajnalcsillagot jó öreg 10x50-es Zeiss Dekarem binokulárommal. A sarló szinte körbe ér!

1996 szeptemberében. Az ágasvári észlelőréten fekszem, nyakig a hálósákban, és

megpróbálok egy kicsit aludni. A fű nedves, a párasodás mértéke lenyűgöző. Hálózsákom csupa pára, csak úgy csillog a hajnali holdfényben. Hajnalban felkel a Hold, valami egészen különös égi sorakozót vezényelve a Geminiben. Castor, Pollux, Mars és Vénusz, egyvonalban sorakozó! — szól a parancs. A sor végére pedig beáll a fogyó Hold, a maga beteges képével. Persze pont ilyenkor nincs nálam a fényképezőgép!

1999 augusztusa. Ismét napfogyatkozás, most nem kell utazni, a csoda házhoz jön. De milyen csoda! A napkorona óriási, nem olyan nyiszlett, mint a braziloknál. És körbe-körbe az a sok protuberancia: apró rózsaszín szirmok a fekete holdperem körül! Ez most sokkal sebb, mint az a hosszú, négyperces totalitás volt '94-ben. Gyorsan fogy a film a gépben, a 80/1200-as refraktor primér fókuszában készülnek a képek. A cirruszokon átszűrődő napfogyatkozás-fény ezerszer sebb, mintha felhőtlen lenne az ég...

Milyen hamar eltelt ez a 2 perc 23 másodperc! Még maradt film a gépben, kár lenne veszni hagyni, lássuk csak, maradt még valami célpont odafenn? A cirruszok között még a harmadik kontaktus után is töretlenül ragyog a Vénusz, szinte ugyanúgy, mint négy évvel ezelőtt. Nosza, még egy képet a sarlóról, hátha meglátszik a fázis a képen. Hát meglátszott! Nagyon is. A Meteor 1999/12. számában akárki láthatja...

És még ezeken kívül is hányszor, de hányszor fordítottam a távcsövet a legszebb bolygó felé! A Szabadság-hegyi 30 cm-essel egy ízben annyi részletet láttam a Vénusz felhőzetén, hogy magam sem hittem el. Azt a nagy refraktort számtalanszor irányítottam a Vénuszra, többnyire nappal, de a fázison kívül alig-alig vettem észre valamit. De egyszer akadt egy nyugodt este, amikor nagyon is tele volt részlettel a sarló, és ezt bizony nem a kontraszthatásnak, nem a képzelődésnek, hanem a ritka jó seeingnek köszönhetem! És ha a seeing még egy 30 centis refraktor számára is jó, akkor bizony ne-

héz feladat lerajzolni a látottakat. Nem is rajzoltam le azt a Vénusz-sarlót, de itt őrzöm magamban, a legszebb távcsöves élmények között.

Legvégül, de nem utoljára, egy kis 10 cm-es Aries-apokromátban látott Vénusz-sarlóra emlékszem vissza. 1996 májusában a németek nemzetközi távcsöves találkozóján vettem részt, és az akkor újdonságnak számító ukrán Aries apokromájával figyeltem a Vénuszt. Bizony-bizony, itt nincs mellébeszélés, itt alig van színi hiba. Itt bizony rendkívül magas ár van, és nem véletlenül!

A délnyugati égen ismét settenkedik a Vénusz, az Esthajnalcsillag. Ki tudja, milyen élményeket hoz mostani láthatósága?

Mizser Attila

„Kedves Henry! Hol voltál? Mi csak vártunk, vártunk, aztán úgy döntöttünk, hogy...”